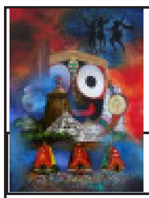

ସମ୍ପାଦକୀୟ

ଅକ୍ଟୋବର ୨୮ ରୁ ନଭେମ୍ବର ୩, ୨୦୨୪, ଭୁବନେଶ୍ୱର

କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ

ବର୍ଷକ ବାର ମାସ ଛଅ ଋତୁ। ମାତ୍ର ସବୁ ମାସ ମଧ୍ୟରେ କାର୍ତ୍ତିକକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାସ ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ। କୁମାର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପରଦିନ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଧର୍ମ ମାସ କାର୍ତ୍ତିକ। ଏହି ମାସରେ ଲୋକମାନେ ନିଷ୍ଠାର ସହ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥାନ୍ତି। ସାରା ମାସ ଆମିଷ ବର୍ଜନ କରି ଶୁଦ୍ଧ ଶାକାହାରୀ ଖାଦ୍ୟକୁ ଆପଣାଇଥାନ୍ତି। ବିଶେଷ କରି ବିଧବା ମହିଳାମାନେ ଏକ ମାସ ଧରି କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ପାଳନ କରିବା ସହ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆକାଶ ଦୀପ ଉଠାଇ ନୈବେଦ୍ୟ ଅର୍ପଣ କରିଥାନ୍ତି। କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରରେ ହଜାର ହଜାର ହବିଷ୍ୟାଳିଙ୍କ ସମାଗମ ହୋଇଥାଏ। ପ୍ରାତଃରୁ ଉଠି ମହିଳାମାନେ ମହୋଦଧି ଓ ତୀର୍ଥ ପୁଷ୍କରିଣୀରେ ସ୍ନାନ କରି ତୁଳସୀ ମୂଳରେ ରାଇଦାମୋଦର ପୂଜା କରିଥାନ୍ତି।

କାର୍ତ୍ତିକ ମାସର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ବ୍ୟାସଦେବ ବିରଚିତ ପଦ୍ମପୁରାଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି। ଏହା ଅଷ୍ଟାଦଶ ପୁରାଣର ଅନ୍ତର୍ଗତ। ପଦ୍ମପୁରାଣର ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡ ଆଧାରରେ ମହାଦେବ ଦାସ ନବାକ୍ଷରୀ ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖିଛନ୍ତି କାର୍ତ୍ତିକ ମାହାତ୍ମ୍ୟ। ସୁତମୁନି ଅନ୍ୟ ମୁନି ମାନଙ୍କୁ ଏହା କହିଛନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି 'ଏମନ୍ତେ ମୁନିଙ୍କର ପାଶେ। ସୁତ କହନ୍ତି ମନ ତୋଷେ।। ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ବୁଧଗଣେ, ଯେ ଧର୍ମ ପଙ୍କଜ ପୁରାଣେ।। ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ ଯେଉଁ ବାଣୀ, ବ୍ୟାସଙ୍କ ମୁଖୁଁ ଅଛି ଶୁଣି। 'କାର୍ତ୍ତିକରେ ତୁଳସୀ ପୂଜାର ରହିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମାହାତ୍ମ୍ୟ। ତୁଳସୀ ଚଉରା ମୂଳରେ ପଞ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ ମୁରୁଜ ପକାଇ ଧୂପ, ଦୀପ, ଅକ୍ଷତ ପ୍ରଦାନ ସ୍ୱରୂପ ହିବଷ୍ୟାଳିମାନେ କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି। ଏ ଅବସରରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୂଜା ମଧ୍ୟ କରାଯାଏ। ଏହି ମାସରେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ପଠନ କଲେ ସମସ୍ତ ପାପ କ୍ଷୟ ହୁଏ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି। ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ବିଷ୍ଣୁ, ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ କାର୍ତ୍ତିକର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିବା ପୁରାଣରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି। ଏହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଆମିଷ ବର୍ଜନର ମାସ। ମାସ ତମାମ୍ ହବିଷ ଭୋଜନ ଓ ଶ୍ରୀଦାମୋଦରଙ୍କ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନାର ବିଧି ପ୍ରଚଳିତ। ସକଳ କାମନା ବାସନା ପରିତ୍ୟାଗ ପୂର୍ବକ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନର ବିଧି ଏହି ମାସରେ ଅନୁସୃତ। ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ତପ, ପୂଜା ପାଠ ଓ ଉପବାସ ପାଳନ ଦ୍ୱାରା ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ ଓ ଜୀବ ମୋକ୍ଷ ଲାଭ କରେ। କାର୍ତ୍ତିକରେ ବ୍ରାହ୍ମ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ସ୍ନାନ ଏକ ହଜାର ଥର ଗଙ୍ଗା ସ୍ନାନ ସହିତ ସମାନ। ଶିବ ମନ୍ଦିର, ମାତା ଚଣ୍ଡୀ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କୁ ଦୀପ ଦାନ କଲେ ଅଶେଷ ପୁଣ୍ୟ ଲାଭ ହୁଏ। ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ମହାପ୍ରଭୁ ରତ୍ନସିଂହାସନ ଉପରେ ରାଧା ଦାମୋଦର ବେଶରେ ଦର୍ଶନ ଦେଇଥାନ୍ତି। କାର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହବିଷ୍ୟାଳିମାନେ ବ୍ରତ ଧାରଣ କରି ନିଷ୍ଠାର ସହ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି। ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ପବିତ୍ର ତୀର୍ଥ ପୁଷ୍କରିଣୀରେ ବୁଡ଼ ପକାଇ ଡଙ୍ଗା ଭସାଇ ବ୍ରତ ଶେଷ କରାଯାଏ।

ଜୟୀ ରାଜଗୁରୁ

ଡ଼ଃ.ଅରୁନ୍ଧତୀ ଦେବୀ

ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ପ୍ରମୁଖ ସଂଗ୍ରାମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସହିଦ ଜୟୀରାଜଗୁରୁ ଅନ୍ୟତମ। ସମଗ୍ର ଭାରତବାସୀ ପରାଧୀନତାର ଶିକୁଳିରେ ସନ୍ତୁଳି ହେଉଥିବାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପାଇକ ବିଦ୍ରୋହର ବହ୍ନି ଜଳିଥିଲା, ଯାହାର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିବା ମହାନାୟକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜୟୀ ରାଜଗୁରୁ ଥିଲେ ଅନ୍ୟତମ। ଗୋରା ଶାସକ ବିରୋଧରେ ଉତ୍କଳର ପ୍ରତିଟି ପ୍ରାଣରେ ସେ ବିପ୍ଳବର ବହ୍ନି ଜାଳିଥିଲେ। ତାଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ନାମ ଜୟକୃଷ୍ଣ ରାଜଗୁରୁ ମହାପାତ୍ର, କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ଜୟୀ ରାଜଗୁରୁ। ସେ ଜଣେ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ଥିଲେ। ବେଦ, ପୁରାଣ ଓ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରି କେବଳ ବଂଶ ପରମ୍ପରା ରାଜ ପୁରୋହିତ ନଥିଲେ, ଶାସ୍ତ୍ର ବିଶାରଦ, ଭାଷାବିତ୍, ରାଜନୈତିକ ପରାମର୍ଶଦାତା ଭାବେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ। ଉତ୍କଳର ତତ୍କାଳୀନ ରାଜାମାନେ ତାଙ୍କୁ ନିଜର ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଉପଦେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ। ବାପାଙ୍କ ଅନ୍ତେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ରାଜା ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ରାଜସଭାରେ ସେ ରାଜଗୁରୁ ତଥା ମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲେ। ତା ପରେ ସେ ରାଜଗୁରୁ ପାଲଟିଗଲେ। ଖୋର୍ଦ୍ଧା ରାଜାଙ୍କୁ ଉତ୍କଳର ଶାସକ ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବା ପାଇଁ ସେ ଉଦ୍ୟମ ଚଳାଇଥିଲେ। ୧୮୦୩ରେ ଇଂରେଜମାନେ ଓଡ଼ିଶା ଅକ୍ତିଆର କରିବା ପରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ରାଜାଙ୍କଠାରୁ କର ମାଗିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ବଶତା ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କଲେ। ରାଜଗୁରୁଙ୍କ ସ୍ୱାଭିମାନକୁ ଏହା କଠୋର ଆଘାତ ଦେଲା। ଫିରିଙ୍ଗି ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇବୁ ନାହିଁ ବୋଲି ପଣ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରୁ ଜଣକୁ ସୈନିକ କରି ସେ ନିଜ ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ମିଶାଇଲେ। ବାହ୍ୟ ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସେ ବରୁଣେଇ ଗଡ଼କୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିଥିଲେ। ଇଂରେଜ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗରିଲା ଯୁଦ୍ଧକୌଶଳ ରାଜଗୁରୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିବା କୁହାଯାଏ। ଇଂରେଜମାନେ ଶେଷରେ ଦେଶଦ୍ରୋହୀଙ୍କୁ ପ୍ରଲୋଭିତ କରି ରାଜଗୁରୁଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରିବା ସହ ଓଡ଼ିଶାର ଶେଷ ସ୍ୱାଧୀନ ଦୁର୍ଗ ଅକ୍ତିଆର କରିନେଲେ। ୧୮୦୬ରେ ତାଙ୍କୁ ବିଚାର ପାଇଁ ମେଦିନୀପୁର ପଠାଇ ଦିଆଗଲା। ବିଚାର ପରେ ଡିସେମ୍ବର ୬ରେ ତାଙ୍କୁ ଅମାନୁଷିକ ଭାବେ ହତ୍ୟା କରାଗଲା। ଶେଷ ନିଶ୍ୱାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋରା ଶାସକଙ୍କ ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇନଥିବା ଜୟୀ ରାଜଗୁରୁଙ୍କ ଅବଦାନକୁ ଓଡ଼ିଶା ମାଟି ଚିରକାଳ ଝୁରିବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ। ୧୭୩୯ ଅକ୍ଟୋବର ୨୯ଅଁଲା ନବମୀ ଦିନ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ହରେକୃଷ୍ଣପୁର ଗ୍ରାମରେ ଜୟୀ ରାଜଗୁରୁ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ।

ନିର୍ଦ୍ଦେଶିକା-ସମ୍ପାଦିକା, ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅଶୋଭନୀୟତା ନିରୋଧ ଆନ୍ଦୋଳନ, କଟକ

କାର୍ତ୍ତିକ ମାହାତ୍ମ୍ୟ

ହେମନ୍ତ କୁମାର ପରିଡ଼ା

ହିନ୍ଦୁ ପଞ୍ଜିକାରେ ବାର ମାସ ମଧ୍ୟରୁ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସକୁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାସ ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯାଏ। ସବୁଠୁ ଅଧିକ ଧର୍ମ ତଥା ପୁଣ୍ୟ ମାସ ମନେକରି ଲୋକମାନେ ଭଗବାନ ଶିବଙ୍କର ଆରାଧନା କରନ୍ତି। କଥିତ ଅଛି, ଉଭୟ ଶୈବ ଏବଂ ବୈଷ୍ଣବ ଭକ୍ତଗଣ ଜୀବନର ସବୁ ଶୃଙ୍ଖଳାକୁ କଠୋର ଭାବରେ ପାଳନ କରିବା ସହିତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଧାରାର ରୀତିନୀତିକୁ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାନ୍ତି। ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି, କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ବ୍ରତ ପାଳନ କଲେ ସୁଖମୟ ଓ ନିରାମୟ ଜୀବନଯାପନ ସହ ମୋକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ। କୁମାର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପରଦିନଠାରୁ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ। ବାର ମାସ ମଧ୍ୟରୁ ଭଗବାନ ମହାଦେବଙ୍କ ପ୍ରିୟର ମାସ ହେଉଛି କାର୍ତ୍ତିକ। କାର୍ତ୍ତିକ ମାସର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୋମବାର ଦିନ ପ୍ରାୟ ଲୋକେ ଉପବାସ କରିଥାନ୍ତି। ଇଂରାଜୀ କ୍ୟାଲେଣ୍ଡର ଅନୁସାରେ ଅକ୍ଟୋବରର ଶେଷ ଓ ନଭେମ୍ବର ମାସର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଏହି ବ୍ରତ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ। ବ୍ରତ କରୁଥିବା ଶ୍ରଦ୍ଧାଳୁଙ୍କ ମନରେ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଶ୍ୱାସ ଆସେ ଯେ ଭଗବାନ ବିଷ୍ଣୁ ଏବଂ ମହାଦେବ ଏକ ଅଟନ୍ତି। ତେଣୁ ଏହି ମାସରେ ବିଷ୍ଣୁ ଅଥବା ଶିବଙ୍କୁ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା କଲେ ଧର୍ମୀୟ ସୌଭାଗ୍ୟ ମିଳେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି। ଏହି ମାସରେ ବିଷ୍ଣୁ ସହସ୍ର ନାମ ଅବା ଶିବ ସହସ୍ର ନାମ, ଶିବସ୍ତୋତ୍ର ଆଦି ଶ୍ରଦ୍ଧାଳୁ ବେଶ୍ ଭକ୍ତିର ସହ ଜପ କରିଥାନ୍ତି।

କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ପ୍ରାତଃସ୍ନାନ କଲେ ସମସ୍ତ ବିଘ୍ନ ନାଶ ଏବଂ ମନୋବାଞ୍ଛା ପୂରଣ ହୋଇଯାଏ ବୋଲି ପଦ୍ମପୁରାଣରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି। ବାସ୍ତବରେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ପ୍ରତ୍ୟୁଷରୁ ଯେଉଁ ବ୍ରତୀ ପୁଷ୍କରିଣୀରେ ସ୍ନାନ କରେ ସେ ପାଞ୍ଚଗୁଣ ଧର୍ମଫଳ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ। ଏହି ସ୍ନାନ ପରେ ପରିଧାନ କରୁଥିବା ବସ୍ତ୍ରର ବର୍ଣ୍ଣ ବିଶେଷକରି ଶୁକ୍ଳ ଏବଂ ହଳଦିଆ ହୋଇଥିବା ବିଧେୟ। ଅନ୍ୟବର୍ଣ୍ଣର ବସ୍ତ୍ର ପରିଧାନ କରି ଦେବ ମନ୍ଦିରକୁ ଗଲେ ସିଦ୍ଧିଲାଭ ହୋଇନଥାଏ। ଏହି ମାସରେ ପଳାଶ ପତ୍ରର ଗୁରୁତ୍ୱ ସର୍ବାଧିକ ଅନୁଭବ କରାଯାଇଥାଏ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି। ଏହା ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସ୍ୱରୂପ ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି। କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ଅରୁଣୋଦୟରେ ଜାଗରଣ ପୂର୍ବକ ଶଯ୍ୟାତ୍ୟାଗ, ତିଳଦାନ, ସତ୍‌କଥା ଶ୍ରବଣ, ବୈଷ୍ଣବ ଜନସମ୍ପର୍କ, ସାଧୁସେବା, ସର୍ବକାମଦ ମୁକ୍ତିଦାୟକ ପଳାଶ ପତ୍ରରେ ଭୋଜନ କରି ଦାମୋଦରଙ୍କ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା କଲେ ଗୋସହସ୍ର ଦାନର ଫଳ ଲାଭ ହୁଏ। ପୁରାଣ କଥାବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ, ଭଗବାନ ବିଷ୍ଣୁ ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ ଦିନ ନିଦ୍ରା ଯାଇ କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ ଦିନ ଜାଗ୍ରତ ହୁଅନ୍ତି। କଥିତ ଅଛି, ଭଗବାନ ଶିବ କାର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ତ୍ରିପୁରାସୁରକୁ ବଧ କରି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକୁ ରକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି। ଏ ମାସରେ ଦେବୀ ଗଙ୍ଗା ବା ଗଙ୍ଗାନଦୀ ସମସ୍ତ ନଦୀ, କେନାଲ, ପୁଷ୍କରିଣୀ ଆଦିରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥାନ୍ତି। ତେଣୁ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ଭଳି ଏମାନେ ବି ପବିତ୍ର ହେବାର ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରନ୍ତି। ପୁଣ୍ୟ ମାସ କାର୍ତ୍ତିକରେ ନଦୀରେ ସ୍ନାନ କରି ଭକ୍ତମାନେ ଶିବଙ୍କର ଉପାସନା କରିଥାନ୍ତି। ଯାହାକୁ କି

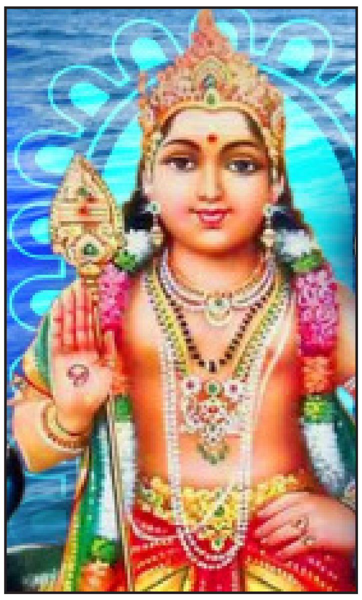

କାର୍ତ୍ତିକ ସ୍ନାନ କୁହାଯାଏ। ହିନ୍ଦୁ ପରମ୍ପରାରେ କାର୍ତ୍ତିକ ସ୍ନାନର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ରହିଛି। କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ଜଳ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରୁ ଅଧିକ ଚୁମ୍ବକୀୟ ଶକ୍ତି ସଂଗ୍ରହ କରିଥାଏ। ଏହା ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଆଗରୁ ଘଟେ ବୋଲି କେତେକ ବୈଜ୍ଞାନିକ କାରଣ ରହିଛି। ଫଳତଃ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଆଗରୁ ସ୍ନାନ କରିବା ବିଧେୟ। ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥିବା କୌଣସି ଏକ ଜଳାଶୟରେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ୧୫ ମିନିଟ୍ ଗାଧୋଇଲେ ପେଟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସମସ୍ୟା, ଲିଭର ସମସ୍ୟା ଭଳି ରୋଗରୁ ମଣିଷ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଆରୋଗ୍ୟ ଲାଭ କରିପାରେ। ଏହା ଚୁମ୍ବକୀୟ ଥେରାପି ହେତୁ ହୋଇଥାଏ। କାର୍ତ୍ତିକ ମାସକୁ ରାଇ ଦାମୋଦର ମାସ ବି କୁହାଯାଏ। କାରଣ ଏହି ମାସରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଆରାଧନା କରାଯାଇଥାଏ। ଯେଉଁମାନେ ତିରିଶ ଦିନ ଯାକ ପୂଜାବିଧି କରିନପାରନ୍ତି ସେମାନେ ଅତି କମ୍‌ରେ ଦଶ ଦିନ ନିଷ୍ଠାର ସହ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରନ୍ତି। କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ ଭଳି ଧର୍ମୀୟ ମାସ ଆଉ ନଥିବା କଥା ପୁରାଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ। ଉଭୟ ମହାଦେବ ଏବଂ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଏହା ଅତିପ୍ରିୟ ମାସ।

ଦୀପଦାନ : ଏ ମାସର ଅନ୍ୟ ଏକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହେଉଛି ଦୀପଦାନ। ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦୀପ, ପୁଷ୍ପ, ଭୋଗ ଅର୍ପଣ କରାଯାଇ ଭକ୍ତ ନିଜର ଗୁହାରି ଜଣାଇଥାଏ। ତେଣୁ ଏହି ମାସରେ ମନ୍ଦିରରେ ଦୀପ ଜାଳିଲେ ଅଧିକ ପୁଣ୍ୟଲାଭ ହୁଏ। ହିନ୍ଦୁ ମହିଳାମାନେ କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳ ପଞ୍ଚମୀ ଠାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚଉରା ଉପରେ ଠାକୁରଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ଠେକିରେ ଦୀପକୁ ରଖି ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ କରାଯାଇଥାଏ। ଏହା ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଧରି ଜଳିଥାଏ। ଏହାକୁ ଆକାଶ ଦୀପ ବୋଲି କୁହାଯାଇଥାଏ।

କାର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା : କାର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନସାରା ଓଷା, ବ୍ରତ ପାଳନ କରାଯାଇଥାଏ। ମହାଦେବଙ୍କ ପାଖରେ ଦିନଟି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଧର୍ମ, ପୁଣ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିବାର ଦିବସ। କାର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ସହ ତାରକାସୁର କାହାଣୀ ଜଡ଼ିତ। ମହାଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ର କାର୍ତ୍ତିକ ତାରକାସୁରକୁ ଏହି ଦିନ ବଧ କରିଥିଲେ। ଅପରପକ୍ଷେ ଭଗବାନ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ମତ୍ସ୍ୟ ଅବତାରକୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦିନରେ ସ୍ମରଣ କରାଯାଇଥାଏ। ଭକ୍ତ ମନୁଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଏହି ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ବିଷ୍ଣୁ ମତ୍ସ୍ୟ ରୂପ ଧାରଣ କରିଥିଲେ ବୋଲି ପୁରାଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି। ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ପ୍ରତ୍ୟୁଷରୁ ସମସ୍ତ ନରନାରୀ ନଦୀସ୍ନାନ କରି ଡଙ୍ଗା ଭସାଇଥାନ୍ତି। ଏହାପରେ ନିଜର ସୁଖ, ସମୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ମନ୍ଦିର ଯାଇ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା କରିଥାନ୍ତି। ଏହିଦିନ ଠାରୁ ବଣିକମାନେ ବିଦେଶକୁ ବେପାର ବଣିଜ ପାଇଁ ନିଜର ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରିଦିଅନ୍ତି।

ନାଗ ଚତୁର୍ଥୀ : ଦୀପାବଳି ଅମାବାସ୍ୟାର ଚାରିଦିନ ପରେ ନାଗ ଚତୁର୍ଥୀ ପଡ଼େ। ଏହି ଦିନ ନାଗ ଦେବତାଙ୍କ ପୂଜା କରାଯାଇଥାଏ। ପରେ ପରେ ନାଗ ପଞ୍ଚମୀ, ନାଗଷଷ୍ଠୀ ପାଳନର ବିଧି ରହିଛି।

କାର୍ତ୍ତିକ ଏକାଦଶୀ : କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ଏକାଦଶୀ ପାଳନ ବି ହିନ୍ଦୁ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବେଶ ମଙ୍ଗଳଦାୟକ। ନୈବେଦ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରି ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରସାଦ ବଣ୍ଟନ କରାଯାଏ।

ସୋମବାର ବ୍ରତ : କାର୍ତ୍ତିକ ମାସର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୋମବାରରେ ବ୍ରତ ରଖିବା ଦ୍ୱାରା ଭକ୍ତର ଜୀବନକାଳରେ ସୁଖ, ସମୃଦ୍ଧି ସହ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସ୍ୱର୍ଗପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଥାଏ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି। ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବା ସହ ଶିବଙ୍କ ନାମ ଜପ କରିବାକୁ ପଡ଼େ। ଏହାବ୍ୟତୀତ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପୂର୍ବଦିନ ଓଡ଼ିଆ ମହିଳାମାନେ ବଡ଼ଓଷା ବ୍ରତ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି। ଏହିଦିନ ଗଜପିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇ ଭଗବାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଭୋଗ କରାଯାଇଥାଏ। କାର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ପୂର୍ବ ପାଞ୍ଚଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକାଦଶୀ ଠାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦିନଗୁଡ଼ିକୁ ପଞ୍ଚୁକ ଭାବେ ପାଳନ କରାଯାଏ। ଏହି ପାଞ୍ଚଦିନ ପ୍ରତ୍ୟୁଷରୁ ଦେବୀ ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କ ନିକଟରେ ମହିଳାମାନେ ମୁରୁଜ ପକାଇ ନିଷ୍ଠାର ସହ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା କରିଥାନ୍ତି। ସମୁଦାୟ ମାସ ମଧ୍ୟରୁ ଏହି ପାଞ୍ଚଦିନର ଗୁରୁତ୍ୱ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ। ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି ଯେ, ପଞ୍ଚୁକରେ ମନୁଷ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ କେତେକ ପଶୁପକ୍ଷୀ ଏପରିକି ବଗ ମଧ୍ୟ ଆମିଷ ଆହାର ବର୍ଜନ କରିଥାଏ।

ହବିଷ : ବିଧବା ମହିଳାମାନେ ବେଶ ନିଷ୍ଠାପର ସହକାରେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି। କାରଣ ଏହି ମାସର ମୁଖ୍ୟ ତଥା ପ୍ରଧାନ ବ୍ରତ କହିଲେ ହବିଷ୍ୟାଳିଙ୍କ ବ୍ରତ ଉପାସନାକୁ ବୁଝାଯାଏ। ବର୍ଷଯାକର ଅଭିଳାଷକୁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପାଖରେ ସମର୍ପିତ କରିବା ପାଇଁ ଏଇ ମାସରେ ଧର୍ମ ଓ ପୁଣ୍ୟ କାମ କରିବାକୁ ସମସ୍ତେ ତତ୍ପର ହୋଇଉଠନ୍ତି। ଏଥିପାଇଁ ହବିଷ୍ୟାଳିମାନେ ପୁରୀ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ ମାସ ସାରା ରହି ହବିଷ୍ୟାନ୍ନ ଭୋଜନ କରିବା ସହ ପୂଜାବିଧି ଓ ରୀତିନୀତିକୁ ଶୃଙ୍ଖଳାର ସହ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି। ମଣିଷ ନିଜର ଆତ୍ମା ଶରୀରର ପବିତ୍ରତା ପାଇଁ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସକୁ ପୁଣ୍ୟ ଏକ ସେତୁ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ।

ମାଳତୀକୁଞ୍ଜ, ପ୍ଲଟନଂ ୫୨୬/ଡି,
ସେକ୍ଟର-୧୦, ସିଡିଏ, କଟକ,
ଦୂରଭାଷ : ୮୭୬୩୧୦୭୧୨୬